

Otto Demus, *Kunst in Kärnten*. Izdala Kärntner Landeshauptmannschaft, tiskal in založil J. Leon sen., Celovec 1954. Str. 40, 18 avtotipij in 1 barvasta slika.

Koroški zvezni konservator O. Demus je napisal to knjižico, ki radi svoje resne, tehtne in znanstveno trezne vsebine zasluži vso pozornost. V prvem delu je kratko obdelana stara umetnost na Koroškem, v drugem nova od biedermeierskega realizma dalje. Dobro je prikazan razvoj umetnosti na Koroškem in vselej ilustriran z najvažnejšimi spomeniki. Zadostno je upoštevan politično in kulturno zgodovinski in geografski milieu, iz katerega izvira posebni koroški umetnostni značaj, kolikor je mogoče govoriti o njem. Pri novejšem slikarstvu (Wiegele — Kolig) se je Demus dotaknil tudi vloge nemško-slovenske obmejne etnične podlage.

Pogosto se vrivajo primere z dejstvi umetnostnega razvoja v jugoslovanski Sloveniji, ki je v mnogem zezan s koroškim brez ozira na to, ali se vrši na slovenskem ali nemškem ozemlju, in ga kulturnogeografsko logično dopolnjuje. Posebno zanimiv je v tem oziru oris gotske umetnosti na Koroškem, kjer podobno kakor na bivšem Kranjskem vodi slikarstvo. Kakor tu se tudi na Koroškem v XV. stol. opaža neka značilna trdoživost osvojenih slogovnih oblik, ki ne dopusti zmage poznogotskega realizma, ampak povzroči prav nasprotno okrog srede in v drugi polovici stoletja pozen razcvet idealistične smeri. Dočim so za to dobo ugotovljeni še tokovi, ki jih Kranjski posreduje Koroška iz srednje Evrope, Tirolske in celo Italije, pozneje ta posredovalna vloga polagoma zamre in že v baročni dobi ni več tistega živega stika kakor poprej. Tudi nima barok v koroškem gradivu iste vloge kakor v naši Sloveniji, kjer se je Ljubljana medtem razvila v važno središče.

Posebno zanimiv pa je razvoj umetnosti na Koroškem od romantike dalje in v zadnjih desetletjih. Med prvimi po času je tu Slovenec Marko Pernhart, čigar stvariteljska moč proti koncu vidno pojema radi pomanjkanja novih pobud, ki na Koroško prihajajo le poredko. Pomanjkanje pobud doma žene koroške slikarje v tujino, kjer spoznavajo nove probleme in se borijo ž njimi. Vendar pa je realizem edini problem, ki ga je koroško slikarstvo trdno osvojilo; po njem je koroško slikarstvo do začetka 20. stoletja značilno vezano. V zadnjih dvajsetih letih pa je nastopila na Koroškem skupina slikarjev s Fr. Wiegelejem in Antonom Koligom, ki se je razvila v mednarodno ugledno in med avstrijskimi eno najaktivnejših. Njene glavne zastopnike Fr. Wiegeleja, A. Koliga, A. Clementschitscha, Herberta Böckla, Felixa Esterla in Willija Zunka je Demus prav obsežno opisal po njihovem umetniškem značaju in uspehah. V njih vidi pisatelj zastopnike posebnega koroškega umetnostnega nagnjenja. Posebej podčrtuje Demus tudi očitno odpornost koroškega narodno mešanega umetnostnega milieuja proti ekstremističnim strujam, secesionizmu in raznim povojnim -izmom.

Za nas je Demusova knjižica, ki črpa svoja izvavanja iz polnega umetnostno zgodovinskega znanja in iz globokega razumevanja umetnostnega snovanja (to kažejo posebno orisi sodobnih slikarjev), važna zato, ker nam podaja oris umetnostne kulture dežele, s katero smo etnično zvezani in s katero smo stoletja delili politično in kulturno usodo. Frst.